

Chùa Khmer: Vườn tâm linh trưởng dưỡng những hiền nhân

ISSN: 2734-9195 11:05 26/02/2026

Một điểm đặc biệt ít người nhận ra là môi trường tu học trong chùa Khmer có tính kỷ luật nghiêm cẩn không kém gì môi trường quân đội. Từ giờ giấc sinh hoạt, học tập cho đến các quy tắc ứng xử đều được thực hiện rầm rập và nghiêm ngặt.

Trong đời sống của **người Khmer**, ngôi chùa không chỉ là nơi gởi gắm niềm tin tâm linh mà còn được ví như một “trường đại học” đầu đời, nơi rèn giũa nên những nhân cách lớn. Từ chiếc y vàng của những vị sư chân chính đến những học vị Tiến sĩ, những chức danh quản lý hay những tác phẩm văn học nghệ thuật đồ sộ, là một hành trình chuyển hóa diệu kỳ của trí tuệ và đạo hạnh. Những nhân vật như Nhà giáo Nhân dân Lâm Es, soạn giả Sang Sết hay nhà nghiên cứu Đào Chuông... chính là minh chứng hùng hồn cho thấy: Môi trường tu học Nam tông Khmer chính là cái nôi luyện rèn nên những trí thức tiêu biểu để phụng sự xã hội.

"Đại học đa ngành" giữa lòng phum sóc



Cổ nhà giáo nhân dân Lâm Es đang hướng dẫn các vị sư học chữ Khmer

Trong tâm thức người Khmer, đi tu không chỉ là hành trình tìm cầu giải thoát tâm linh mà còn là quá trình "tu để làm người". Ngôi chùa từ bao đời nay đã đóng vai trò là một "đại học xá" đầu đời, nơi các vị sư trẻ không chỉ tụng kinh niệm Phật mà còn được rèn giũa về ngôn ngữ, triết học và đức tin.

Tuy nhiên, giá trị giáo dục của nhà chùa còn rộng lớn hơn thế. Đây là nơi dạy chữ Khmer chuyên sâu, truyền thụ kiến thức về văn hóa, văn học nghệ thuật, tập tục truyền thống và thậm chí là cả nghề nghiệp thực tiễn. Những hạt mầm trí tuệ được gieo mầm dưới bóng chùa cổ không chỉ có lý thuyết kinh kệ mà còn mang tính ứng dụng cao, giúp người tu sĩ hiểu rõ cội nguồn dân tộc và các kỹ năng sống cần thiết. Những người từng khoác trên mình chiếc y vàng luôn mang theo một "vốn liếng" tự học và nền tảng văn hóa đa diện, giúp họ bút phá mạnh mẽ khi bước chân vào dòng đời.

Những gương sáng: Khi đạo hạnh kết tinh thành di sản

Nhìn vào lịch sử phát triển văn hóa - xã hội vùng Đồng bằng sông Cửu Long, chúng ta không khỏi ngưỡng mộ những bậc trí thức từng trải qua môi trường tu học nghiêm mật. Họ là minh chứng cho việc môi trường tu hành đã đúc kết nên những nhân cách lớn phục vụ nhân sinh.



Ông Châu Mô Ni Sóc Kha tặng quà cho học sinh khi còn là Hiệu trưởng trường dân tộc nội trú Trí Tôn

Cổ nhà giáo Nhân dân Lâm Es: Một biểu tượng của ngành giáo dục, nguyên Phó Giám đốc Sở GD-ĐT tỉnh Sóc Trăng. Xuất thân từ môi trường tu học, ông đã dùng vốn liếng tri thức ấy để trở thành người đầu tiên đưa tiếng Khmer vào hệ thống giáo dục phổ thông và biên soạn bộ sách giáo khoa tiếng Khmer đầu tiên tại Việt Nam. Bước chân từ cổng chùa ra học đường của ông đã mở đường cho hàng triệu học sinh dân tộc tiếp cận tri thức.

Nghệ sĩ Ưu tú Sang Sết: Nguyên Phó Giám đốc Đài PT-TH Trà Vinh. Ông không chỉ là một nhà quản lý mà còn là một soạn giả, nhà thơ, nhà nghiên cứu văn hóa Khmer tạo được tiếng vang. Những tập thơ song ngữ Việt - Khmer và các kịch bản dù kê của ông chính là sự tiếp nối rực rỡ từ nền tảng ngôn ngữ Pali-Khmer sâu sắc mà ông đã khổ luyện thời còn tu học.



Nghệ sĩ Ưu tú Sang Sết (thứ 5 từ phải sang), Ông Châu Phát (thứ 4 từ phải sang) chụp hình lưu niệm tại trại sáng tác VHNT các DTTS Việt Nam khu vực Tây Nam bộ năm 2012 tại tỉnh Bạc Liêu

Nhà **ngiên cứu** Đào Chuông: Một trí thức tiêu biểu của Kiên Giang, người đã thổi hồn đạo pháp vào những vần thơ Khmer để chúng bay xa trên sóng phát thanh truyền hình khắp Nam Bộ. Sự uyên bác của ông là minh chứng cho thấy sự học trong chùa chính là sự học "công khai, minh bạch và có tính kế thừa".

Nhà giáo Châu Moni Sóc Kha: Nguyên Hiệu trưởng trường DTNT huyện Tri Tôn, An Giang. Ông không chỉ sáng tác thơ song ngữ mà còn là nhân tố nòng cốt trong việc viết sách giáo khoa tiếng Khmer cho Bộ Giáo dục và Đào tạo hiện nay. Kiến thức sư phạm của ông được bồi đắp từ sự chần chu, mẫu mực trong môi trường tu hành.

Ông Châu Phát: Nguyên Tỉnh ủy viên, nguyên Phó chủ tịch MTTQ Việt Nam tỉnh Bạc Liêu. Với vốn kiến thức dân tộc học phong phú từ thời tu học, ông đã để lại nhiều bài nghiên cứu quý giá về tập quán người Khmer vùng Bạc Liêu - Cà Mau và ĐBSCL, đóng góp quan trọng vào công tác mặt trận và đại đoàn kết dân tộc.

Kỷ luật sắt và tác phong cửa thiền

Một điểm đặc biệt ít người nhận ra là môi trường tu học trong chùa Khmer có tính kỷ luật nghiêm cẩn không kém gì môi trường quân đội. Từ giờ giấc sinh hoạt, học tập cho đến các quy tắc ứng xử đều được thực hiện răm rắp và nghiêm ngặt.



Ông Đào Chuông (người đứng giữa) cùng văn nghệ sĩ Khmer thăm trại sáng tác VHNT Khmer khu vực Nam Bộ tại Trà Vinh năm 2009. Ảnh chụp dưới cây dầu dù Tp. Trà Vinh.

Chính sự rèn luyện khắc nghiệt này đã tạo nên những con người có tính kỷ luật cao và tác phong làm việc khoa học, chẩn chu. Trong thời đại 4.0 hiện nay, chính cái "tác phong công nghiệp" được trui rèn từ cửa thiền – sự đúng giờ, sự tập trung và tính bền bỉ đã giúp những người hoàn tục dễ dàng thích nghi và thành công trong các môi trường làm việc chuyên nghiệp. Họ mang theo sự điềm tĩnh của người học Phật nhưng lại có sự quyết liệt, chính xác của người đã quen với kỷ luật sắt. Dù ở vị trí nào, họ vẫn giữ được cái tâm "trong sạch như bát cơm bốn tự" và hiệu quả công việc vượt trội.

Giá trị bền vững từ nguồn lực trí thức Khmer



Ông Châu Phát cùng tác giả chụp hình lưu niệm tại nhà sáng tác Vũng Tàu năm 2025

Những cái tên như Lâm Es, Sang Sết, Đào Chuông, Châu Moni Sóc Kha hay Châu Phát... chỉ là những cánh chim đầu đàn trong hàng ngàn trí thức Khmer đã và đang đóng góp cho đất nước. Họ chính là câu trả lời đánh thép nhất cho giá trị thực của Phật giáo Nam tông Khmer, một môi trường không có chỗ cho sự giả dối, chỉ có chỗ cho sự khổ luyện và lòng vị tha.

Việc tôn vinh những người hoàn tục thành danh không chỉ là ghi nhận công lao của họ, mà còn là để khẳng định: Giáo dục trong chùa Khmer chính là nguồn lực trí thức quan trọng, góp phần bảo tồn "hồn cốt" dân tộc. Trong dòng chảy thời đại, những "lò luyện nhân tài" dưới mái chùa cổ vẫn đang âm thầm đóng góp cho xã hội những người vừa có tâm, có tầm, vừa có tác phong hiện đại, thúc đẩy sự phát triển bền vững của cộng đồng người Khmer và toàn xã hội.

Bài và ảnh: **Thạch Đờ Ni** - Tổ trưởng tổ Khmer Báo và PTTH Cà Mau